

*Gülşah BENGİSU

Orcid No: 0000-0003-1214-0011

**Büşra ÇEKİLMEZ

Orcid No: 0000-0002-6433-0135

*Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Tarla Bitkileri Bölümü (Sorumlu
yazar)

**Harran Üniversitesi Tarla Bitkileri
Bölümü

gbengisu@hotmail.com

DOI

<https://doi.org/10.46291/ISPECJASv.014iss4pp900-920>

Geliş Tarihi: 22/10/2020

Kabul Tarihi: 20/11/2020

Anahtar Kelimeler

Harran, yem bitkileri, destekleme,
teşvik

Keywords

Harran, foragecrops, supporting,
incentive

Harran Ovası'nda Yem Bitkileri Tarımında Üretici Davranışlarının Belirlenmesi

Özet

Bu araştırma; Şanlıurfa iline bağlı Harran ilçesinde bulunan Altılı, Belitaş, Bulgurlu, Balkat, Aşağı Yakın Yol, Su Geldi köylerindeki ve Tarım İlçe Müdürlüğü 'ndeki üreticilerin yem bitkileri üretimine olan yaklaşımını ve 2018 yılında hayata geçirilen "Yem Bitkisi Üretimini Geliştirme Projesi" ne yönelik düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaca yönelik anket soruları hazırlanmış, tesadüfen seçilen 6 köyde ve Harran Tarım ilçe müdürlüğünde bulunan toplamda 60 üretici ile yüz yüze görüşülerek anket yapılmış, anket sonuçları düzenlenmiş, elde edilen sonuçlar değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda üreticilere göre yem bitkisi tarımının gelişmemiş olmasının nedenleri arasında; yem bitkilerine uygulanan politikaların yetersiz olması, teşvik ve desteklemelerin uygulanışındaki eksiklikler, girdi maliyetlerinin yüksekliği ve verim düşüklüğü sayılabilir.

Determination of Forage Crops Producer Behavior In Agriculture In Harran Plain

Abstract

This investigation; in order to determine the approach of the producers in the villages of Altı, Belitaş, Bulgurlu, Balkat, Aşağı Close Road, Su Geldi and Agriculture District Directorate in Harran district of Şanlıurfa province to the production of forage plants and their thoughts on the "Feed Plant Production Development Project" implemented in 2018. has been made. Survey questions were prepared for this purpose, a total of 60 producers in 6 villages selected by chance and Harran Tarım district directorate were interviewed face to face, the survey results were prepared, the results obtained were evaluated and interpreted. According to the producers as a result of the research, among the reasons why the forage crop farming is not developed; Inadequate policies applied to forage crops, insufficient implementation of incentives and supports, high input costs and low yield can be listed.

GİRİŞ

Yem Bitkileri

Yem bitkileri tarımı, sürekli ve güvenli kaba yem üretiminin en önemli yoludur (Akman ve ark. 2007). Tarımsal faaliyetler içerisinde çok önemli bir yere sahip olan yem bitkileri tarımı, bitkisel ve hayvansal üretimin destekleyicisi konumundadır. Tarım arazilerinde üretilen otlar öncelikle hayvanlar tarafından kullanılmakta et, süt vb. ürünlere dönüştürülerek bu ürünlerden de insanlar yararlanmaktadır (Soya ve ark. 2004). Yem bitkileri, ucuz bir kaynak olması, hayvanların mide mikro florası için gerekli besin maddelerini içermesi, mineral ve vitaminlerce zengin olması, hayvanların üreme gücünü artırması ve yüksek kalitede hayvansal ürün sağlama bakımından hayvan beslemede önemlidir (Serin ve Tan 2001). Yem bitkileri tarımı, çayır ve meraların üzerindeki aşırı otlatma baskısını hafifletecek, tahıl-nadas sistemlerinde münavebeye girerek nadas alanlarının daralmasına neden olacak ve sonuçta ülkemizdeki erozyon miktarını da azaltacaktır. Yem bitkisi yetiştiriciliğinin artması ile bozulan çayır ve mera vejetasyonları kendilerini yenileme fırsatını yakalamış olacaktırlar. Bunun yanında yem bitkileri ekim nöbetine girerek kendisinden sonraki ürünlere önemli katkılar

sağlamaktadır. Yem bitkilerinin ekim nöbetindeki etkinliklerini ve önemini maddeler halinde aşağıdaki şekilde özetlenebilir. (Soya ve ark. 2004).

1. Toprağın fiziksel ve kimyasal yapısını düzeltirler,
2. Toprağı organik maddece zenginleştirirler,
3. Yağış rejimine uymayı kolaylaştırırlar,
4. Doğayı korurlar, toprağın su ve rüzgar ile taşınmasını önlerler,
5. Toprak üst düzeyde verim alınmasına olanak tanırırlar,
6. Drenaja yardımcı olurlar,
7. Ekonomik ve doğal koşullardan oluşabilecek zararları önlerler,
8. Zararlılarla savaşta ve toprak yorgunluğunu gidermede önemli etkinlikler yaratabilirler,
9. İşletmelerde iş gücünün yıl içerisinde dağılımına yardımcı olurlar,
10. Evcil ve yabani hayvanlar için çok değerli yem kaynağıdırlar.

Ülkemizde uzun yıllardan beri süregelen kaba yem yetersizliği sorunu mevcuttur. Ülkemizde olduğu gibi Şanlıurfa koşullarında da mevcut hayvan varlığının beslenebilmesi için ihtiyaç duyulan kaba yem üretimi yeterli değildir. Kaba yem açığının kapatılmasında, tarla tarımı içerisinde alternatif yem bitkilerinin üretimine mutlaka yer verilmelidir. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2018 yılında

hayata geçirilen proje ile 3 yıl üst üste tarım arazisine aynı ürünü eken çiftçinin desteklemeden yararlanamaması söz konusudur. Bu projede hem ürün çeşitliliği hem de çiftçilerin yeni ara ürünleri topraklarıyla buluşturarak verimliliği artırılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda çiftçiler, ülkemiz üretiminin yarısının Şanlıurfa'da yapıldığı pamuk hasadı sonrası ara ürüne yönelmiştir. Çiftçi, hasat sonrası 5 ay gibi bir süre boş kalan arazilerine ilk yıl devletten aldığı tohum desteği ile yem bitkisi ekmiştir. 2018 yılında hayata geçirilen bu proje ile bir yılda verimin yüzde 75'in üzerinde artış gösterdiği çiftçiler tarafından gözlenmiştir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Materyal

Bu araştırmanın ana materyalini Şanlıurfa'nın Harran Ovası'nda bulunan çiftçiler ile sahada yapılan anketlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır. Ayrıca bu çalışmada hem birincil ve hem de ikincil veriler kullanılmıştır. Birincil veriler anketler yoluyla sahada çiftçiler ile yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilmiştir. Saha çalışması ve anketler 2020 yılında yapılmıştır. T. C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı kararı üzerine "3 yıl üst üste tarım arazisine aynı ürünü eken çiftçi, destekleme alamayacak" zorunluluğu

kapsamında çiftçiler, Türkiye'de üretiminin yarısının Şanlıurfa'da yapıldığı pamuk hasadı sonrası ara ürüne yönelmiştir. Harran Ovası'nın tamamına yakın bölümünde bu zorunluluğun uygulanması nedeniyle bu bölge araştırma alanı olarak seçilmiştir. Sahada tesadüfen seçilmiş köyde ve Harran Tarım İlçe Müdürlüğü'nde toplamda 70 kişi ile anket yapılmış olup, eksik, hatalı ve yanlış olanlar tespit edildikten sonra, 60 anket analizlerde kullanılmıştır. Bu sorulardaki esas amaç çiftçilerin yem bitkilerine ve yetiştiriciliğine olan bakış açıları ile yem bitkileri için uygulanan tarım politikaları hakkında ki düşüncelerini belirlemektir. Anketlerden elde edilen veriler belirli bir kod planına bağlı olarak, Excel'e işlenmiştir. Bu veriler, çalışmanın birincil ve ana materyalini oluşturmuştur. İkincil veriler ise, bu konularda yapılan önceki çalışmalardan, araştırmalardan, yayınlardan, kamu kurum ve kuruluşlarının yayınlamış olduğu bilgilerden elde edilmiştir. Daha sonra elde edilen birincil veriler ile ikincil verilere bağlı değerlendirmeler yapılmış ve sonuçlar ile öneriler ortaya konmuştur.

Yöntem

Araştırma Şanlıurfa ili Harran Ovası'nda yürütülmüştür. Likert tipi sorulara yer verilmiş olup, bu Rensis Likert tarafından

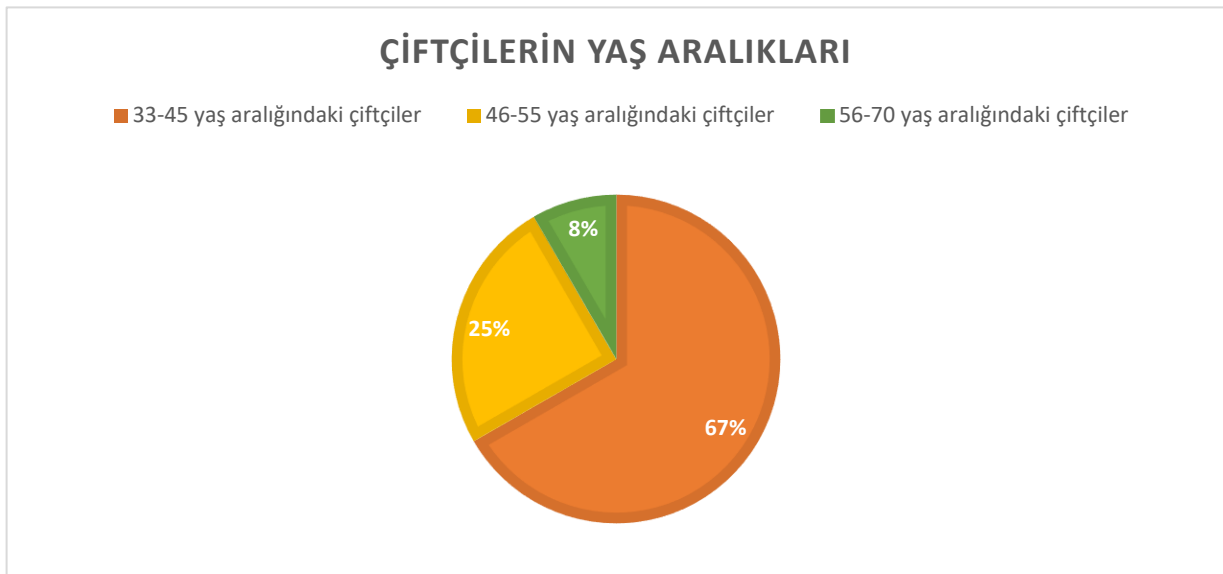
geliştirilen bir tutum ölçeğidir. İkili, üçlü, beşli, yedili ve dokuzlu kullanımları olmakla beraber, genel olarak kullanılan ölçek üçlüdür. Bu çalışmada üçlü ölçek kullanılmıştır ki, burada “katılıyorum”dan “katılmıyorum”a kadar uzanan bir yöntemdir. Likert ölçeğinde temel yaklaşım kişilere araştırılan konuyla ilgili faktörlerin verilmesi ve bu faktörler üzerinde yoğunlaşmanın bulunması esas alınmıştır. Faktör cümleleri tek anlamlı ve kesin sonuçludur. Çalışmanın sonunda her bir faktör cümlesine grubu oluşturan katılımcıların (burada çiftçiler) katılma derecelerinin sayısal dağılımı saptanır ve katılma seçeneklerinin sayısal değeri ile seçenek katsayısı çarpılarak elde edilen son değere göre sayısal ortalama hesaplanır. Bu ortalama değerler grubun seçenek değeri

olarak alınır ve bulunan seçenek değeri ile karşılaştırılıp, faktörün tutum üzerindeki etkisi belirlenir. Likert ölçeklerinde güvenilirlik yüksek olup, genel olarak 0.85 güvenilirlik katsayısı kabul görür. Hazırlanan anketlerde çiftçilerin sosyo-ekonomik, sosyo-demografik, tarımsal faaliyetlerini ve düşüncelerini belirlemeye yönelik sorular sorulmuş ve elde edilen veriler belirli bir kod planına dayalı olarak Excel'e işlenmiştir.

BULGULARI ve TARTIŞMA

Çiftçilerin bazı sosyo-demografik özellikleri

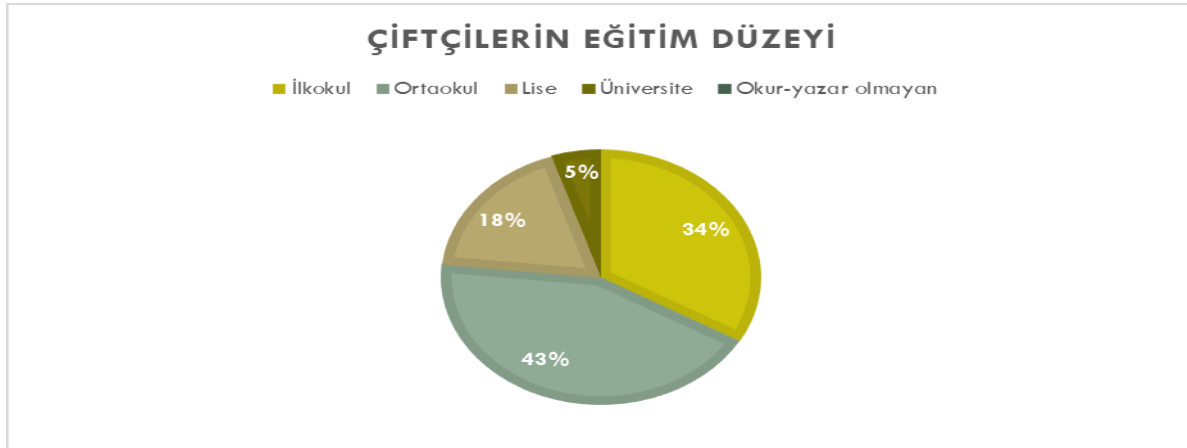
Ankete katılan çiftçilerin sosyo-ekonomik yapılarına ilişkin dağılımlar aşağıda verilmiştir. Katılımcıların yaş dağılımları Şekil 1'de izlenebilmektedir.

Şekil 1. Katılımcıların yaşlarına göre dağılımı

Araştırma bölgesinde çiftçilerin %8'inin 56-70, %25'inin 46-55, %67'sinin ise 33-45 yaş grubunda olduğu gözlemlenmiştir. Bu anlamda görüşülen çiftçiler içerisinde küçük yaş grubunun olmaması okul veya askerliğe bağlanabilir. Eğitim insan yaşamında olağanüstü değişiklik yapan ve insanın içinde doğup büyüdüğü, yaşadığı toplumun değerlerini öğrenmeye ve

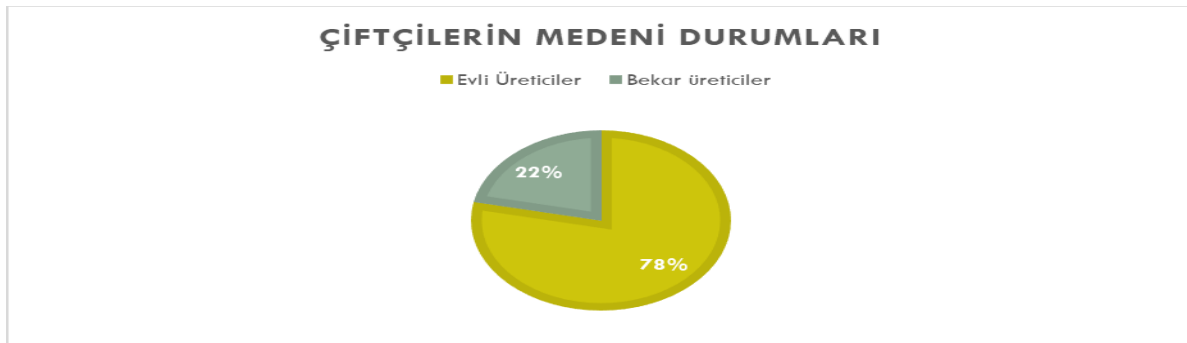
kendisinden sonraki kuşaklara aktarmaya yönelik bir süreçtir (Erden 1994). Eğitim düzeyi, toplumların sosyal ve ekonomik gelişmesinde önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle çiftçilerin eğitim düzeylerinin belirlenmesi amacıyla soru sorulmuş ve toplanan verilerle Şekil 2'de düzenlenmiştir.

Şekil 2. Çiftçilerin eğitim düzeyleri

Yapılan araştırmalara göre çiftçilerin %5'i üniversite, %18'i lise, %34'ü ilkököl, %43'ü ise ortaokul olarak belirlenmiştir. Bununla beraber görüşülen çiftçiler arasında okur-yazar olmayan kişilere

rastlanmamıştır. Çiftçilerin medeni durumlarına bakıldığında %78'inin evli, %22'sinin bekar olduğu gözlemlenmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. Çiftçilerin medeni durumları

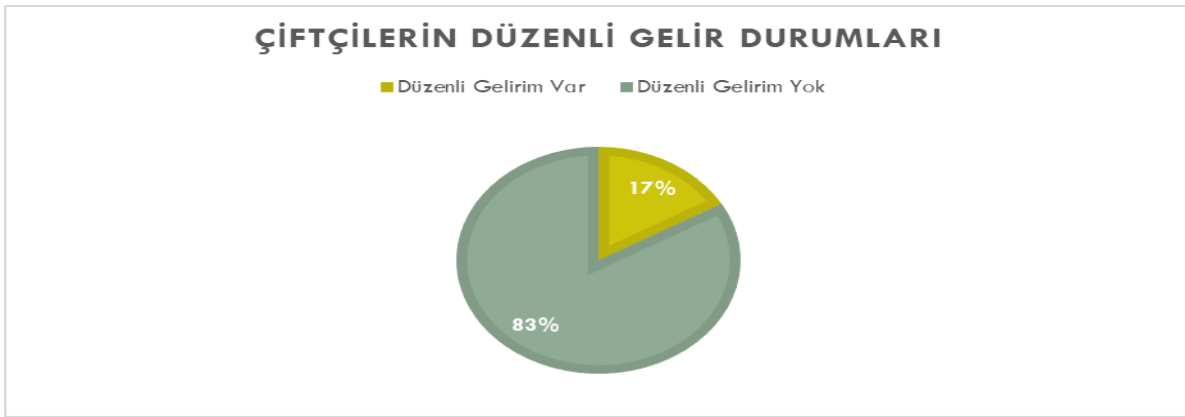
Çiftçilerin sosyo-ekonomik özellikleri

Çiftçilere “düzenli bir geliriniz var mı?” şeklinde sorulan soruya çiftçilerin verdikleri yanıtlara bakıldığında %17’ sinin düzenli bir gelire sahip olduğu, %83’ünün ise düzenli bir gelire sahip olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu bulgu aslında tarım ve hayvancılık yapan çiftçilerin önemli bir kısmının girdi ve çıktılar ile ileriye dönük planlamalar açısından rasyonel ve

öngörülebilir bir durumda olmadıkları anlamını işaret etmektedir.

Çiftçilerin tarımsal faaliyetleri

Çiftçilere “kaç yıldır tarımla uğraşıyorsunuz?” şeklinde sorulan soruya çiftçilerin verdiği yanıtlara bakıldığında %3’ü 40 yıl ve üzeri, %10’u 11-20 yıl, %15’i 1-10 yıl, %35’i 21-30 yıl ve son olarak ta %37’si 31-40 yıl arasında olduğu Şekil 4’ te görülmektedir.

Şekil 4. Katılımcıların düzenli gelirlerine göre dağılımı

Çiftçilere “düzenli bir geliriniz var mı?” şeklinde sorulan soruya çiftçilerin verdikleri yanıtlara bakıldığında %17’ sinin düzenli bir gelire sahip olduğu, %83’ünün ise düzenli bir gelire sahip olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu bulgu aslında tarım ve hayvancılık yapan çiftçilerin önemli bir kısmının girdi ve çıktılar ile ileriye dönük planlamalar açısından rasyonel ve

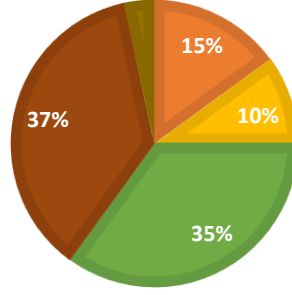
öngörülebilir bir durumda olmadıkları anlamını işaret etmektedir.

Çiftçilerin Tarımsal Faaliyetleri

Çiftçilere “kaç yıldır tarımla uğraşıyorsunuz?” şeklinde sorulan soruya çiftçilerin verdiği yanıtlara bakıldığında %3’ü 40 yıl ve üzeri, %10’u 11-20 yıl, %15’i 1-10 yıl, %35’i 21-30 yıl ve son olarak da %37’si 31-40 yıl arasında olduğu Şekil 5’te görülmektedir.

ÇİFTÇİLERİN TARIMLA UĞRAŞTIKLARI YIL ARALIĞI

■ 1 -10 yıl arası ■ 11-20 yıl arası ■ 21-30 yıl arası ■ 31-40 yıl arası ■ 40 yıl üzeri

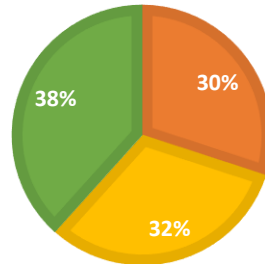
Şekil 5. Katılımcıların tarımla uğraştıkları yıllara göre dağılımı

Buradan anlaşılacağı gibi çiftçilerin en belirgin ekonomik kaynaklarını ürettikleri ürünlerden elde ettikleri söylenebilir ayrıca tarımla uğraşan grupların çok uzun bir geçmişe dayalı olması, tarım zemininin sağlam bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Çiftçiliğin dünyanın en eski mesleklerinden biri olması nedeniyle, tarımsal üretimde ve doğal varlıkların korunmasında sürdürülebilirliğin ve kırsal

kalkınmanın etkin bir parçası olma özelliği de vardır. Çiftçilik tarımın yapı taşlarından biridir. Bu ülkemiz için de böyledir, dünya için de. Çiftçilik hangi düzey ve koşulda olursa olsun gerçek bir üretim faaliyetidir, hayata tutunma yolu ve iş kapısıdır. Çiftçilere, “çiftçilik yapmaktan memnun musunuz ?” sorusu sorulmuş ve verilen cevaplar Şekil 6’da görülmektedir.

ÇİFTÇİLİK YAPMaktan MEMNUN MUSUNUZ?

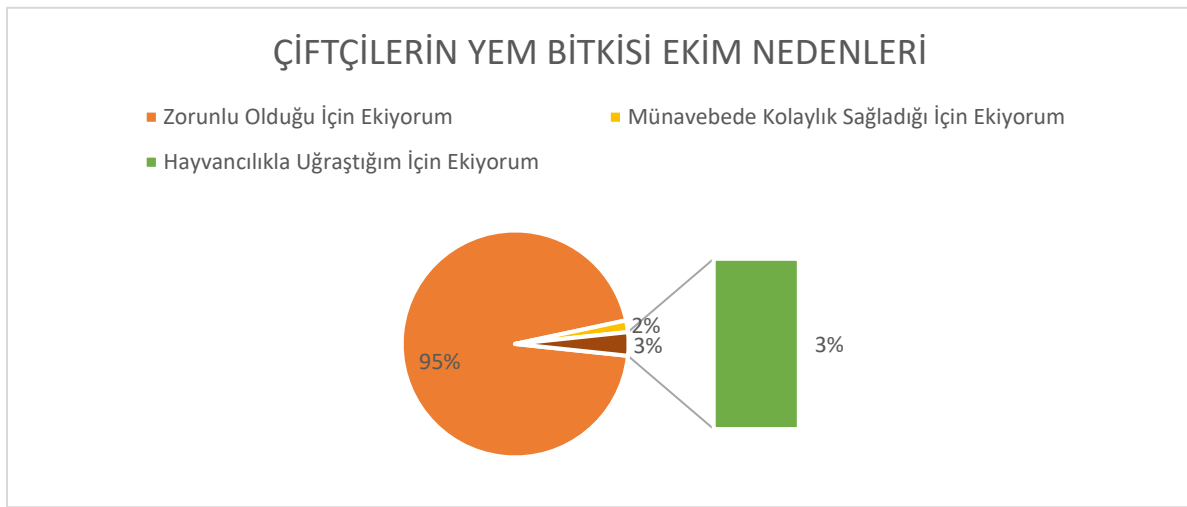
■ Memnunum ■ Kısmen Memnunum ■ Memnun Değilim

Şekil 6. Katılımcıların çiftçilikten memnuniyetlerine göre dağılımı

Çiftçilerin %30'u "memnunum", %32'si "kısmen memnunum" ve % 38'i ise "memnun değilim" cevabını vermiştir. Oranların birbirine yakın olması eşite yakın bir dağılım göstermektedir. %38 (memnun değilim) oranı ele alındığında çiftçilerin bu

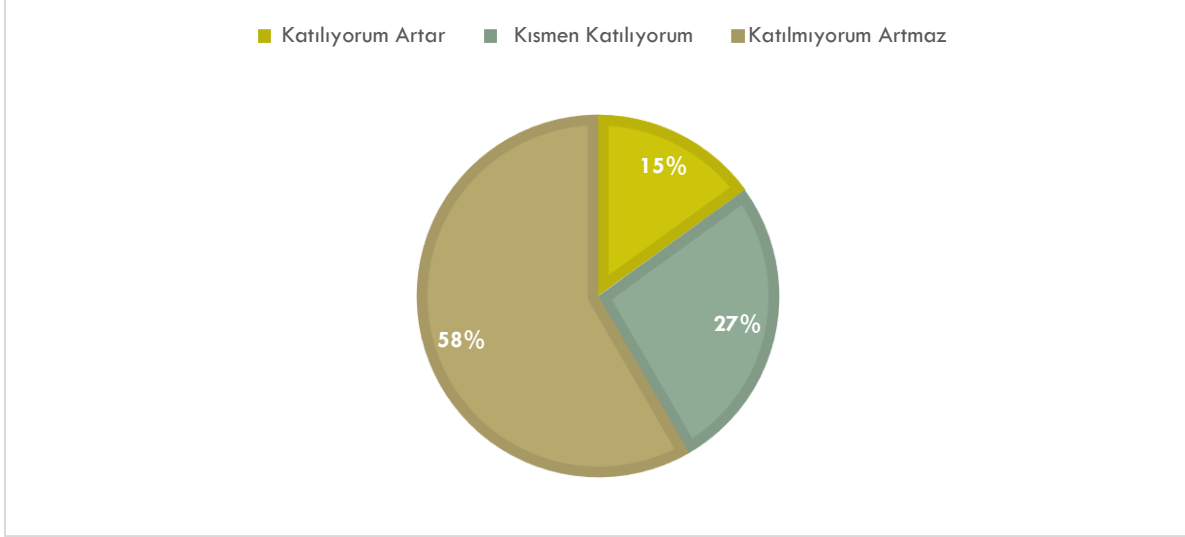
mesleği buldukları konum, aile mesleği vb. koşullar nedeniyle yaptıkları söylenebilir. Yem bitkisi üretimi yapan çiftçilere ekim nedeni sorulmuş ve alınan cevaplar Şekil 7' de görülmektedir.

Şekil 7. Katılımcıların yem bitkisi ekim nedenleri göre dağılımı

Çiftçilerin %95' i yem bitkisi ekimini zorunlu olduğu için, %2'lik kısmının münavebede kolaylık sağladığı için, %3' ünün ise hayvanları için ekim yaptıkları gözlenmiştir. Burdan hareketle

katılımcıların hayvancılıkla uğraşma oranlarının az olduğu söylenebilir. Çiftçilerin "yem bitkisi desteği artarsa ekim alanları da artar " görüşüne ilişkin dağılımları Şekil 8' de görülmektedir.

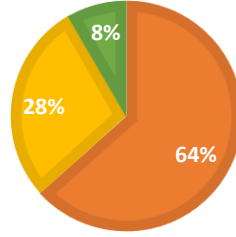
Şekil 8. Yem bitkisi desteği artarsa ekim alanları da artar

Katılımcıların %58' i yem desteği artsa bile ekim alanlarının artmayacağını düşünmektedir. Üreticilerin çoğunluğu yem bitkisinden elde edilen gelirin düşük olduğunu ve bunun kendilerine yeterli bir kazanç olmayacağını söylemiştir. Yem bitkisini yetiştiren çiftçi; yetiştirdiği yem bitkisini kendi hayvanına yedirmesi ile elde edeceği ek hayvansal ürün gelirin veya yem bitkisini pazarladığında elde edeceği gelirden fazla olması gerektiğini düşünmektedir. Bu koşulun sağlanmadığı durumlarda üreticinin yem bitkisi üretmeye istekli olması olanaksızdır. Bu koşulun sağlanması için; hayvancılığın karlı bir faaliyet alanı haline dönüştürülmesi gerekir.

Katılımcıların %27'si "kısmen katılıyorum" ve kalan %15'i ise "katılıyorum" diyerek yem desteğinin artması durumunda ilginin ve yem bitkisi ekim alanlarının daha da artacağını düşünmektedir. Dünyada ve ülkemizde geniş yer tutan çayır-mera alanları yaban hayvanları için bir barınma alanı, kirli havayı temizlediğinden ekosistemin önemli bir ögesi, biyolojik çeşitlilik ile birçok bitki ve hayvan türüne ev sahipliği yapmaları, arıcılık için doğrudan üretim alanı olmaları, erozyona engel olarak topraklarımızı korumaları gibi insanoğluna birçok alanda katkı sunmaktadır. Üreticinin yaşadığı yerdeki mera varlığı yem bitkisi üretimini doğrudan etkiler görüşüne ilişkin dağılımlar Şekil 9'da görülmektedir.

MERA VARLIĞI YEM BİTKİSİ ÜRETİMİNİ DOĞRUDAN ETKİLER Mİ?

■ Katılıyorum ■ Kısmen Katılıyorum ■ Katılmıyorum

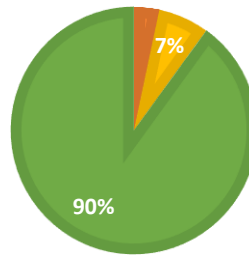
Şekil 9. Mera varlığı yem bitkisi üretimini doğrudan etkiler

Üreticilerin %64' ü katılıyorum, %28' i ise kısmen katılıyorum cevabını vererek mera varlığının yem bitkisi üretimini doğrudan etkilediğini savunmakta ve mera alanlarının

artırılmasını istemektedir. Katılımcılardan %8'lik bölümü ise meranın bir etkisi olmadığını söylemiştir.

TÜRKİYE'DE YEM BİTKİSİ ÜRETİCİLERİNİN GELİR DÜZEYİ YÜKSEK MİDİR?

■ Katılıyorum Yüksekler ■ Kısmen Katılıyorum ■ Katılmıyorum Yüksek Değildir

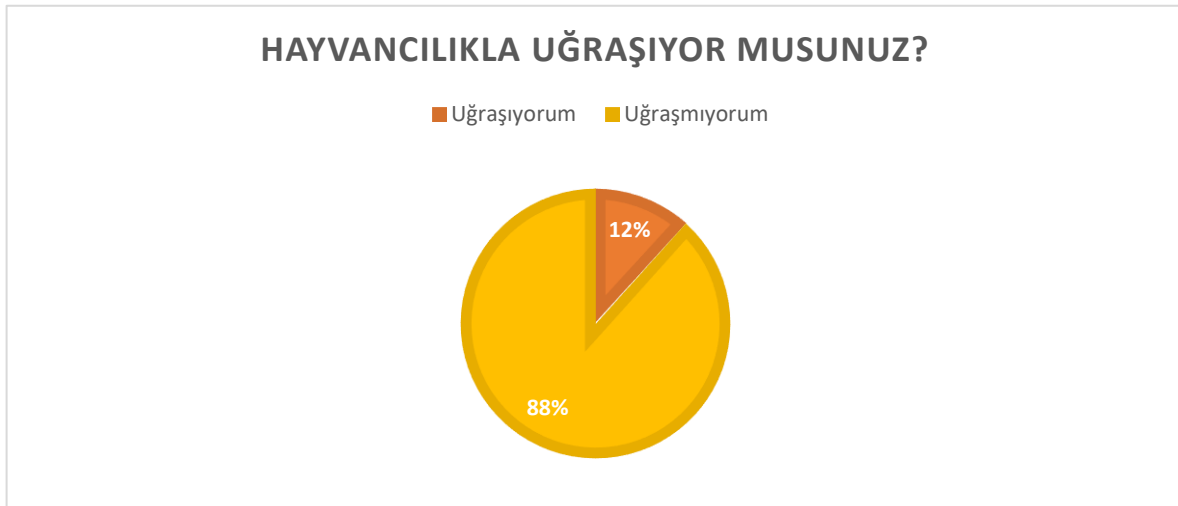
Şekil 10. Türkiye' de yem bitkisi üreticilerinin gelir düzeyi yüksektir

Katılımcıların %90' ı Türkiye' deki yem bitkisi üreticilerinin gelir düzeyini yüksek bulmamakta, %7'si bu duruma kısmen katılmakta ve %3'ü ise geliri yüksek

bulduğunu ifade etmiştir. Üreticilerin yem bitkilerini konu alan eğitimlere katılıp katılmadığına dair dağılımlar Şekil 10' da görülmektedir. Katılımcıların, “yem bitkisi

üreticilerin gelir düzeyi yüksektir” görüşüne ilişkin dağılımlar Şekil 3.3.6.’ da görülmektedir. Katılımcıların %95 oranla büyük kısmı eğitimlere katılmadıkları söylemişler ve sebep olarak ise eğitimlerden habersiz olduklarını ve bir kısmı ise bu eğitimlerle ilgilenmediğini belirtmiştir. Katılımcıların %5’ i eğitimlere katıldıklarını hatta bu eğitimlerin daha da artırılması gerektiğini söylemiştir. Yem bitkileri ve bunların üretim teknikleri konusunda çiftçilerimizin bilgileri yetersizdir. Yetiştirme tekniğinin yeterli düzeyde bilinmemesi, mevcut bilgilerin üreticiye sağlıklı aktarılamaması, tohum üretimi için gerekli alet ve ekipmanın yetersiz olması önemli bir sorundur. Her

yöre çiftçisine ekolojik koşullara uygun yem bitkileri tarımı öğretilmeli, bu amaçla eldeki tarımsal yayım araçlarından en üst düzeyde yararlanılmalıdır. Ülkemizde yem bitkileri tarımının geliştirilebilmesi için, yem bitkileri tarımı ile ilgili eğitim sorununun da çözülmesi gerekir. Her şeyden önce, bakanlık bünyesinde bu konuda uzmanlaşmış eleman sayısı artırılmalıdır. Konusunda uzman teknik elemanlar, yetiştiricilerin işlerinin daha az yoğun olduğu kış döneminde çiftçileri yem bitkileri yetiştirme ve değerlendirme konularında düzenlenecek kurslarla eğitmelidir. Çiftçilerin hayvancılıkla uğraştığına ilişkin dağılımlar Şekil 11’ de görülmektedir.

Şekil 11. Çiftçilerin hayvancılık faaliyetiyle uğraşmalarına göre dağılımı

Katılımcıların %12' si hayvancılıkla uğraştığını belirtmiştir ve yem bitkisi üretimini bu nedenle yaptığını söylemiştir. %88'i ise hayvancılık faaliyetiyle uğraşmadığını ifade etmiştir. Bunun nedeni sorulduğunda ise ekonomik bulmadıklarını

ve yeterli vakitlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların “yem bitkileri üretiminde teknoloji kullanımına gerek var mıdır?” sorusuna ilişkin düşünceleri Şekil 12’de görülmektedir.

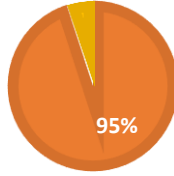
Şekil 12. Yem bitkisi üretiminde teknoloji kullanımına gerek var mıdır?

Katılımcıların %90' ı katılıyorum cevabını vererek yem bitkisi üretiminde teknoloji kullanımına gerek olduğunu ifade etmiştir. Çiftçilerin % 10' u ise kısmen katıldığını söylemiştir. Çiftçiler yem bitkisi ekim işlemlerini genellikle mibzer, kültivatör,

pulluk ve merdane ile gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların “yem bitkisi üretimi ile hayvancılık doğru orantılıdır” görüşüne ilişkin dağılımlar Şekil 13’ te görülmektedir.

YEM BİTKİSİ ÜRETİMİ İLE HAYVANCILIK DOĞRU ORANTILI MIDIR?

■ Katılıyorum Doğru Orantılıdır ■ Kısmen katılıyorum ■ Katılmıyorum Doğru Orantılı Değildir

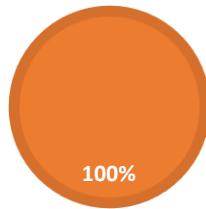
Şekil 13. Yem bitkisi üretimi ile hayvancılık doğru orantılıdır

Katılımcıların %95' i katılıyorum , %5' i kısmen katılıyorum cevabını vermiştir. Soruya katılmıyorum cevabı alınmamıştır.

Çiftçilerin yem bitkisi desteğinden faydalanma durumlarının dağılımı Şekil 14' te görülmektedir.

YEM BİTKİSİ DESTEĞİNDEN FAYDALANIYOR MUSUNUZ?

■ Faydalaniyorum ■ Faydalanmıyorum

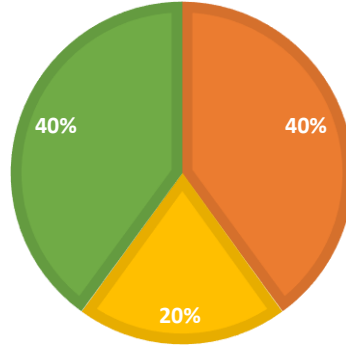
Şekil 14. Katılımcıların yem bitkisi desteğinden faydalanma durumları

Çiftçilerin tamamı yem bitkisi devlet desteğinden faydalanmaktadır. Çiftçiler hasat sonrası beş ay boş kalan tarlalarında, devletten destek alarak yem ekip satmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2018 yılında hayata geçirilen

proje ile “3 yıl üst üste arazisine aynı ürünü eken çiftçi, destekleme alamayacak” kararı gereğince çiftçiler yem bitkisi ekimi yapmıştır. Katılımcıların yem bitkisi desteklerine olan memnuniyetlerini gösteren dağılım Şekil 15'te görülmektedir.

YEM BİTKİSİ DESTEKLERİNDEN MEMNUN MUSUNUZ?

■ Evet memnunum ■ Kısmen memnunum ■ Hayır memnun değilim

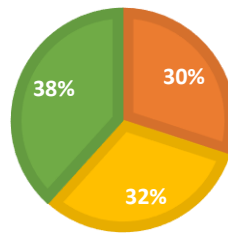
Şekil 15. Katılımcıların yem bitkisi desteklerine olan memnuniyetleri

Katılımcıların %40'ı memnun olmadığını, %20' si kısmen memnun olduğunu ve kalan %40' ise memnun olduklarını ifade etmiştir. Yem bitkisi üreticilerinin desteklemeler konusunda bilgilendirilmesi ve yem bitkisi

üretiminde belirli bir düzeye gelene kadar desteklemelere devam edilmesi gereklidir. Çiftçilerin yem bitkisi üreticisi olmaktan memnun musun sorusuna ilişkin dağılımları Şekil 16'da görülmektedir.

YEM BİTKİSİ ÜRETİCİSİ OLMAKTAN MEMNUN MUSUNUZ?

■ Memnunum ■ Kısmen Memnunum ■ Memnun Değilim

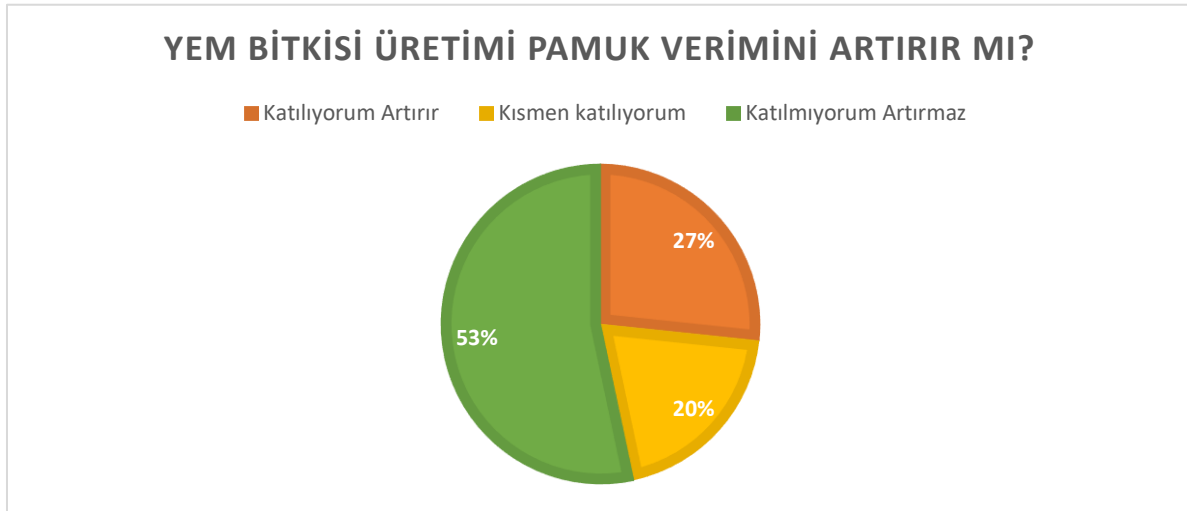
Şekil 16. Yem bitkisi üreticisi olmaktan memnun musun?

Çiftçilerin %38'i memnun değilken, %32'si kısmen memnun ve %30'u ise memnun cevabını vermiştir. Olumsuz cevap veren çiftçilere nedeni sorulduğunda bu üretimin kendileri için zaman kaybı olduğunu belirtmiş ve bu uygulamayı zorunlu olduğu için yaptıklarını belirtmiştir. Yaz yağışlarının görüldüğü ve yaz sıcaklıklarının düşük olduğu yerlerde pamuk üretimi yapılamamaktadır. Şanlıurfa GAP kapsamında sulamaya açılan Harran ve Suruç ovaları ile pamuk üretiminde önemli bir merkez haline gelmiştir. Bu nedenle Türkiye'de pamuk üretimi en çok Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde gerçekleştirilmektedir. 2017 yılında toplam pamuk üretiminin %42'si Şanlıurfa'da yapılmıştır. Aydın, Hatay, Diyarbakır ve Adana'da yapılan pamuk üretiminin toplamı, yaklaşık olarak Şanlıurfa'daki üretim kadar olmuştur. Çiftçi, hasat sonrası 5 ay gibi bir süre boş kalan arazilerine ilk yıl devletten aldıkları tohum desteği ile yem bitkisi ekmiştir. Bu yıl Harran Ovası'nın yarısından fazlası yem bitkisi ekiminin yapıldığı alanlarda fiğ tercih edilmiştir. Fiğ yaklaşık 150 türü bulunan ve tek yıllık bir baklagil yem bitkisidir. Bu bitkinin anavatanı Akdeniz, Asya ve Avrupa ülkeleridir. Fiğ türlerinin ne zaman kültüre alındığı bilinmemektedir. Fiğin ülkemizde

doğal olarak yetişen türleri vardır. Fiğ türleri geniş adaptasyon yeteneğine sahiptir. Bu nedenle Akdeniz ülkelerinde, Avrupa'nın orta ve kuzey bölgelerinde, Amerika Birleşik Devletlerinde ve Ortadoğu ülkelerinde yaygın olarak yetiştirilmektedir. Fiğ, ot verimi yüksek olan ve elde edilen otunun besin değeri iyi olan bir baklagil yem bitkisidir. Fiğ türleri ülkemizde genellikle kaba yem elde etmek amacıyla yetiştirilmektedir. Fakat tohumları yüksek oranda protein içerdiği için kesif yem amacıyla da yetiştirilmektedir. Fiğ bitkisinden elde edilen ot hayvanlarda şişmeye neden olmaz. Çiçeklenme dönemi başlangıcında biçilen fiğ kuru otunda yaklaşık olarak %12–20 ham protein, %6–10 ham kül, %25–26 ham selüloz ve %45–46 azotsuz öz madde bulunur. Ülkemizde yetiştirilen fiğ bitkisi yeşil veya kuru ot elde etmek, tane yem elde etmek, yeşil gübre bitkisi olarak, mera bitkisi olarak ve silajlık bitki olarak kullanılır. Fiğ yeşil gübre olarak kullanıldığında kütlü pamuk verimini artırmaktadır. Üretim maliyetinin düşürülmesi için, gereğinden fazla kullanılan bazı üretim girdilerinin optimum kullanımının sağlanması çok önemlidir. Pamuk tarımının en önemli girdilerinden biri kimyasal gübreler olup gereğinden fazla kullanılmaktadır. Bunun yanında

pestisit, bitki gelişme düzenleyicileri ve diğer kimyasallar da yoğun olarak kullanılmaktadır. Bunların yoğun ve bilinçsizce kullanımı pamuk maliyetini artırdığı gibi doğal dengenin bozulmasına, toprakların fiziksel ve kimyasal yapısının değişmesine ve çevre kirlenmesine neden olmaktadır. Kimyasal yapısı bozulan toprakların ıslahı zor, maliyeti çok yüksek ve bazı hallerde ise mümkün olmamaktadır. Gübrenin pahalı bir girdi olması ve

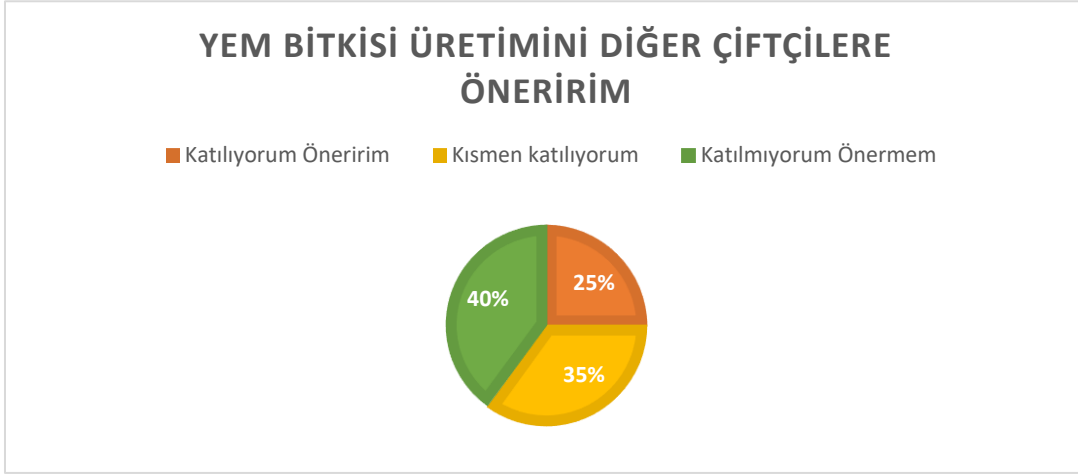
toprakların fiziksel ve kimyasal yapısında olumsuzluklar meydana getirmesi, gübrelere çok dikkatli kullanılmasını ve organik gübreler ile desteklenmesini gerektirmektedir. Organik gübreler içinde pamuk tarımına en uygun ve en pratik olarak uygulanabilen yeşil gübre bitkisi fiğ'dir. Katılımcılara "yem bitkisi ekimi pamuk verimini artırır mı?" şeklinde soru yöneltilmiş ve alınan cevaplar Şekil 17'de görülmektedir.

Şekil 17. "Yem bitkisi üretimi pamuk verimini artırır mı?" ifadeleri

Katılımcıların %53' ü yem bitkisi ekiminin pamukta verimi artırmayacağını düşünürken, %20' si kısmen katılmış ve kalan %27' si ise katıldığını belirtmiştir. Çiftçilerin çoğunun yem bitkileri hakkında bilgi yetersizliği olduğu bu soruda net bir

şekilde görülmüştür. Çiftçilere teşvik edici eğitimlerin artması ve bu eğitimlerin uygulanması gereklidir. Katılımcıların "yem bitkisi üretimini diğer çiftçilere de öneririm" e göre dağılımı Şekil 18'de görülmektedir.

Şekil 18. Yem bitkisi üretimini diğer çiftçilere öneririm

Katılımcıların %25' i katılıyorum diyerek yem bitkisi ekimini diğer çiftçilere de önerebileceğini belirtirken, % 40' ı katılmıyorum cevabını vererek önermeyeceğini ve kalan %35' i ise kısmen katılıyorum diyerek kararsız olduğunu belirtmiştir. Çiftçiler neden

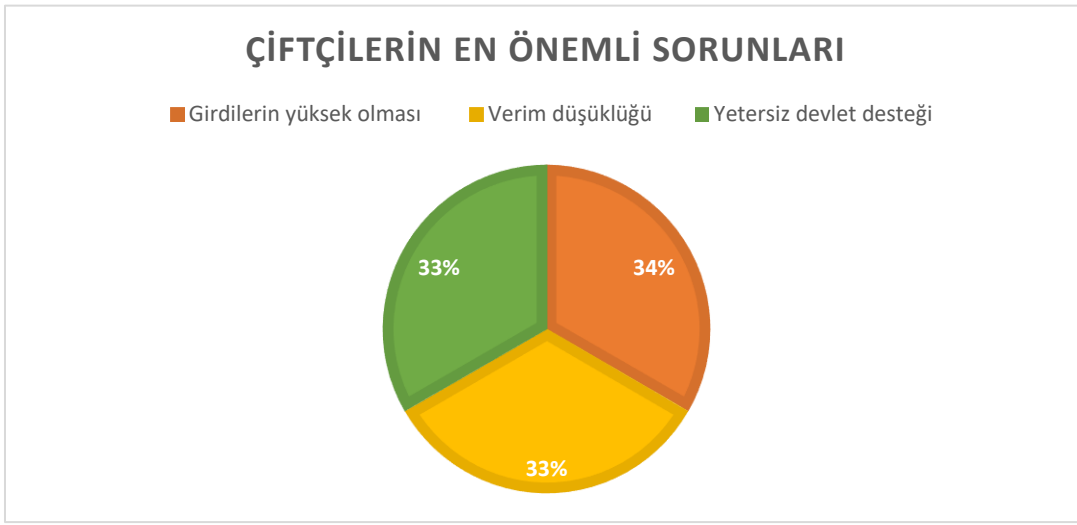
önermeyecekleri sorusuna ise yem bitkisi pazar piyasasını yeterli bulmadığını ve verim düşüklüğü olduğunu söylemiştir. Katılımcılara yem bitkisi üretiminde yetersizliğin nedenleri sorulduğunda ve buna ilişkin görüşler Şekil 19'da görülmektedir.

Şekil 19. Yem bitkisi üretiminde yetersizliğin nedenleri

Çiftçiler bu soruda birden fazla yanıt kullanmıştır. 55 çiftçi verim düşüklüğünü, 53 çiftçi girdi fiyatlarını yüksek olmasını, 52 çiftçi yeteri kadar pazar piyasasının olmamasını ve 46 çiftçi ise teknik bilgi

eksikliği olduğundan dolayı yem bitkisi üretiminde yetersiz olduğunu belirtmiştir. Katılımcılara çiftçi olarak en önemli sorunları sorulmuş ve alınan yanıtlar Şekil 20' de görülmektedir.

Şekil 20. Çiftçilerin en önemli sorunları

Çiftçilerin sorunlarına bakıldığında genel olarak üç cevap alınmıştır. Bunlar; girdilerin yüksek olması, verim düşüklüğü ve yetersiz devlet desteği olmuştur. Üretici olarak ise en önemli beklentilerinin devlet desteğinin artması yönündedir.

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Sonuçlar

Çalışmada yem bitkisi üreticilerinin sosyo-ekonomik özellikleri, yem bitkisi desteklemelerinin yem bitkisi üretimine etkisi ve yem bitkisi destekleme uygulamaları konusunda üreticileri

görüşleri incelenerek destekleme politikalarının etkisi ölçülmeye çalışılmıştır. Yem bitkisi üretiminin artırılması için devlet desteğinin daha da artırılması gerektiği görülmüştür. Genel olarak üreticiler yem bitkilerini Tarım Bakanlığı' nın geliştirdiği proje kapsamında üretmektedir. Harran Ovası'nda yapılan çalışmada üreticilerin yem bitkisi tarımı ve yetiştiriciliği konusunda önemli bilgi eksikliklerinin olduğu gözlenmiştir. Harran Ovası'nda üreticilerin eğitim seviyesinin düşük olduğu, geleneksel tarıma dayalı

yetiştiricilik yapmakta olduğu, tarımsal ürünlerin daha iyi değerlendirilmesi için işletme yapılarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi yönünde yeterli çabalarının olmadığı ve bu alanda eğitime önem verilmesi gerektiği saptanmıştır. Çalışma yapılan alandaki üreticilerin yem bitkileri yetiştiriciliği yaparken teknolojik tarım aletlerinden kısmen faydalandığı görülmektedir. Çiftçiler arasında hayvancılık faaliyetiyle uğraşan üretici sayısı az olmakla birlikte, yem bitkisi üretimi yapan çiftçilerden çok az bir kısmının bunu hayvanları için yaptığı saptanmıştır. Çiftçiler hayvancılık ve yem bitkisi üretimi arasında doğru bir orantı olduğunu düşünmektedir. Üreticiler genel olarak Türkiye’de yem bitkisi üreticilerinin gelirlerinin düşük olduğunu belirtmiştir.

Öneriler

Araştırma sonucunda yem bitkisi ekiminin yaygınlaşması için devlet desteğinin sürdürülebilir olması gerektiği gözlenmiştir. Çiftçilere yönelik tarımsal yayım ve iletişimin geliştirilmesi ve bu eğitimlerin arttırılması gerekmektedir. Üreticilerin eğitime katılması kısmen zorunlu hale getirilerek bilgi eksiklikleri bu yönde giderilebilir.

KAYNAKÇA

Ağırbaş, N.C., Sapmaz, K., Koç, A. 2016. Eskişehir ilinde yem bitkileri ekiliş alanı ve üretim miktarı üzerine tarımsal desteklemelerin etkisi. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Dergisi, 48 (1): 65-72.

Akman, K., Kara, B. 2007. Isparta yöresinde yetiştirilen arpa köy çeşitlerinin verim ve verim öğelerinin belirlenmesi. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 20(2):163-169

Altıntaş, G., Altıntaş, A., Çakmak, 2017a. Yem bitkisi desteklerinin yem bitkisi üretimine etkisi (Sivas İli Örneği). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 34 (2): 116-127

Altıntaş, G., Altıntaş, A., Çakmak 2017b. Yem bitkileri üretiminde sürdürülebilirlik üzerine bir çalışma: Sivas İli Örneği. TEAD, 3(1): 38-51,

Alçıçek,, A., Kılıç, A., Ayhan, V., Özdoğan, M., 2010. Türkiye’de kaba yem üretimi ve sorunları. Türkiye’de Kaba Yem Üretimi ve Sorunları. http://zmo.org.tr/resimler/ekler/819fb9034f79627_ek.pdf (Erişim Tarihi: 05.04.2020)

Anonim, 2020. Çiftçi Algısı Analizi. https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/33083/xfiles/Ciftci_Algisi_Analizi_Kantitatif_Rapor.pdf (Erişim Tarihi: 01.04.2020)

Anonim, 2012. Fiğ bitkisi ile yeşil gübreleme pamukta verimi artırıyor. <https://www.haberler.com/fig-bitkisi-ile-yesil-gubreleme-pamukta-verimi-4070127-haberi/> (Erişim Tarihi:0.04.2020)

Anonim, 2018a. Genç çiftçi profili araştırması: Van İli Örneği. https://www.daka.org.tr/panel/files/files/yayinlar/genc_ciftci_raporu_2018.pdf (Erişim Tarihi: 08.04.2020)

Anonim, 2020. Şanlıurfa Tarımında Verim İki Kat Arttı. Haberurfa. <https://www.haberler.com/sanliurfa-tariminda-verim-iki-kat-artti-12992585-haberi/> (Erişim Tarihi: 17.03.2020)

Artan, P. 2019. Şanlıurfa sulu koşullarında bazı çok yıllık mevsim buğdaygil yem bitkisi türleriyle yoncanın saf ve karışık ekimlerinde yem kalite değerlerinin belirlenmesi. <http://veteriner.harran.edu.tr/assets/uploads/sites/53/files/2019-1-15-17072019.pdf>(Erişim Tarihi: 01.04.2020)

Balabanlı, C., Cirit, Y., Kayacan, S., Bıçakçı, E., Yüksel, O., 2016b. Yem bitkileri tarımında üretici davranışlarının belirlenmesi: Isparta İli Örneği. <http://static.dergipark.org.tr/articledownload/fd62/de40/2173/587527f2dca3e.pdf> (Erişim tarihi: 19.03.2020)

Demirtaş, Ş. 2015. Kışlık fiğ üretimi sonrası pamuk (*Gossypium hirsutum* L.) tarımı için uygulanan farklı toprak işleme sistemlerinin karşılaştırılması. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/445242> (Erişim Tarihi: 16.04.2020)

Gülçubuk, B. 2018. Dünyanın en eski mesleklerinden ve en itibarlı işi: çiftçilik. Tarım ve Orman Dergisi. <http://www.turktarim.gov.tr/Haber/80/dunyanin-en-eski-mesleklerinden-ve-en-itibarli-isi-ciftcilik> (Erişim Tarihi: 16.04.2020)

Karadavut, U., Genç, A., Palta, Ç., Çarkacı, A. ve Kökten, K., 2011. Konya ili yem bitkileri üreticilerinin sosyo-ekonomik yapıları ile başarılı üretimi etkileyen faktörlerin belirlenmesi. <http://www.bingol.edu.tr/documents/7-Konya%20Sosyo-ekonomik.pdf> (Erişim Tarihi: 19.03.2020)

Kır, B., Soya, H. 2008a. Kimi mera tipi yonca çeşitlerinin bazı verim ve kalite özellikleri üzerinde bir araştırma. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/59274> (Erişim Tarihi: 19.04.2020)

Kızılaslan, Ü. 2013. Çiftçilerin Tarımsal Yayım Farkındalıklarının Belirlenmesi (Tokat/Erbaa Örneği). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/311603> (Erişim Tarihi: 01.04.2020)

Sabancı, C., Baytekin, H., Balabanlı, C.,
Acar, Z., 2008b. Yem bitkileri üretiminin
artırılması olanakları.
https://zmo.org.tr/resimler/ekler/7e77c835af3d2a8_ek.pdf (Erişim Tarihi: 17.04.2020)

Serin, Y., Tan, M., 2001. Baklagil Yem
Bitkileri. Atatürk Üniversitesi Ziraat
Fakültesi Yayınları, No: 190, 177 s.

Soya, H., R. Avcıoğlu, H. Geren. 2004.
Yem Bitkileri. Hasad Yayıncılık, 223 s.

Yıldız, C. 2020. Ekim Nöbeti
(Münavebe) Konulu Araştırma Çalışması.
[http://www.tarimkutuphanesi.com/amp/ekim_nobeti_\(munavebe\)_celal_yildiz_ziraat_muhendisi_01566.html](http://www.tarimkutuphanesi.com/amp/ekim_nobeti_(munavebe)_celal_yildiz_ziraat_muhendisi_01566.html) (Erişim Tarihi: 08.04.2020)

Yolcu, H., Tan, M. 2007. Organik Yem
Yetiştiriciliği. Atatürk Üniv. Ziraat Fak.
Derg.39 (1): 145-150.